

ІЛЛЕ ЧИ ІЛЄ В КЛИЧНОМУ ВІДМІНКУ?

Із 90-х років ХХ ст. чинний “Український правопис” для чоловічого імені *Ілля* подає форму кличного відмінка *Ілле*. Лише 2012 року в цьому правописі (§ 103) у відмінковій парадигмі іменника *Ілля* з’явилася форма кличного відмінка *Ілє*, хоч у § 47, де коментують правопис закінчень кличного відмінка іменників І відміни, рекомендують уживати його із закінченням **-е**, тобто як *Ілле*. Логічно постало питання: “У якій формі кличного відмінка треба вживати ім’я *Ілля*?”.

Щоб правильно відповісти на це питання, потрібно з’ясувати історію творення цього чоловічого імені. Давня форма *Ілія* ([*l’ijá*]) зазнала історичних фонетичних змін (редукції голосного переднього ряду **i**, асиміляції **j** приголосним [**l’**]), унаслідок яких вона набула сучасної форми *Ілля*, пор.: [*l’ijá*] → [*l’bjá*] → [*l’já*] → [*l’l’á*] → графічно *Ілля*. Таких самих фонетичних змін зазнало це ім’я і в непрямих відмінках, зокрема й у кличному:

Р. в., Д. в., М. в.: [*l’ijí*] → [*l’bjí*] → [*l’jí*] → [*l’l’í*] → графічно *Іліі*.

Зн. в.: [*l’ijú*] → [*l’bjú*] → [*l’jú*] → [*l’l’ú*] → графічно *Ілію*.

Ор. в.: [*l’ijéju*] → [*l’bjéju*] → [*l’jéju*] → [*l’l’éju*] → графічно *Іллію*.

Кл. в.: [*l’ijé*] → [*l’bjé*] → [*l’jé*] → [*l’l’é*] → графічно *Іллі*.

У всіх відмінкових формах іменник *Ілля*, як бачимо, мав подовжений м’який приголосний звук [**l’:**], м’якість якого на письмі передавали буквами **я, і, ю, є**. Зважаючи на ці історичні фонетичні зміни, ім’я *Ілля* в кличному відмінку сучасної української літературної мови повинне мати форму *Іллє*.

Проте іменники першої відміни м’якої групи, основа яких мала кінцевий подовжений м’який приголосний звук (пор.: *рілля, суддя, Ілля* та ін.), зазнали вирівнювання закінчень за зразком іменників цієї ж відміни і групи, але без подовженого приголосного основи, на зразок *земля, пісня*. Унаслідок вирівнювання в орудному та кличному відмінках усі названі іменники м’якої групи набули однакового закінчення: відповідно **-єю** (Ор. в.) та **-е** (Кл. в.), пор.: *землею, земле; піснею, пісне і ріллею, рілле; суддею, судде; Іллею, Ілле*. Саме із такими закінченнями їх

кодифіковано в “Українському правописі”, а на його основі – і в граматиках та навчально-довідкових виданнях.

Незважаючи на це деякі словники рекомендують форму кличного відмінка *Ілле*, див., зокрема: Нитченко Д. Український орфографічний словник. — Мельборн – Австралія, 1985. – С. 53; Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей. – К., 1996. – С. 229; Бурячок А. А. Орфографічний словник української мови. – К., 2002. – С. 173; Головащук С. І. Орфографічний словник української мови. – К.; Ірпінь, 2006. – С. 460. Якщо повернути історичну форму кличного відмінка *Ілле*, тоді треба вживати також *рілле*, *судде*. Крім цього, в орудному відмінку потрібно буде замінити закінчення **-єю** на **-сю**, тобто вживати *Іллею*, *ріллею*, *суддєю*. Затвердити ці зміни вповноважена лише Українська правописна комісія.

Отже, історична форма кличного відмінка *Ілле́* після водноманітнення відмінкових закінчень усіх іменників першої відміни м’якої групи перетворилася на *Ілле́*. Ця нова форма кличного відмінка чоловічого імені *Ілля* досі чинна в українській літературній мові.

Катерина Городенська

ІНФОГРАФІКА ПЕРЕМАГАЄ ГРАФІКУ?

Щоранку пасажери метрополітену, коливаючись у ритмі руху поїздів, на стінах і вікнах вагонів бачать перед собою *інфографіку*. Правда, далеко не кожний знає це слово, а відповідно не знає і того, що схема метрополітену – це один з виявів інфографіки.

Це нове слово-англізм (від англ. information graphics; infographics). Донедавна ми користувалися усім зрозумілими *діаграма* (СУМ, II, 294: ‘графічне зображення, що наочно у вигляді певних геометричних фігур показує співвідношення між рівними величинами, які порівнюються’), *схема* (СУМ, IX, 881; ‘спрощене зображення в загальних рисах системи, будова чого-небудь або взаєморозташування, зв’язку частин чогось’), *таблиця* (СУМ, X, с. 10; ‘відомості, цифрові дані, розташовані в певному порядку за графами’), *рисунок* (СУМ, VIII, 541: ‘обрис, контур чого-небудь’), *графік* (СУМ, II, 160: